

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 139

מסכת בבא מציעא נ"ט-ס"ה

בס"ד, ז' שבט תשס"ב

השבוע בגליון

- פרק איזהו נשך - ריבית, על מה ולמה
- התנאים הנדרשים לאיסור ריבית מדאורייתא
- ההבדל בין הלואה להשכרה
- איסור ריבית בחפצים שכורים
- מי קודם לחיבור למכונת החייאה?
- אדם שפגש במדבר שני אנשים צמאים
- גביית עמלות מלווים בגמחי"ם
- הוראת הגר"ח זוננפלד זצ"ל לגמ"ח "שערי חסד"
- מכירה בתשלומים
- רכישת כלי רכב ב"ליסינג"
- מנעול בדלת פתוחה מדוע?

דבר העורך

גנב שכזה

השבוע נלמד בעז"ה את דברי הגמרא בסוגייתנו, ש"נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים". לקח מופלא בנושא חשוב זה, ניתן ללמוד מן המעשה שלפנינו, שמופיע בספר "לב שלום".

תכונה רבתי ניכרה בביתו הגדול של גביר העיירה. בתו המהוללה נכנסה זה מזמן בברית האירוסין, ועתה הגיע עת דודים. בעוד ימים מספר, יחגוג בני העיירה את שמחת כלולותיה עם חתנה המהולל שנבחר בקפידה מתוך שלל הצעות שהוגשו על ידי שדכנים מנוסים בשידוכים כגון דא.

יודעי דבר סיפרו שהגביר הבטיח לבתו סכום עתק כנדוניה, ואף התחייב לזון את הזוג לכל ימי חייו, והשמועות הנוספות בדבר החתונה האגדית שעומדת להיערך, אך הגביר את ציפיות של בני העיירה לקראת החתונה.

דירה מפוארת ייחד הגביר לחתן שהגיע אל העיירה, ממקום מגוריו הרחוק, מספר ימים לפני החתונה. החתן כמעט ולא יצא מפתח דירתו. ארון הספרים שהיה עמוס בספרי קודש נדירים, ריתקו אליו, ולמעט מספר אנשים בודדים, לא ראה איש את פניו.

יום השישי של ערב שבת ה"אוף רוף", החל בהכנות קדחתניות של משפחת הגביר ומשרתיו, ובמטבח ביתו של הגביר עמלו המבשלות על הכנת המאכל המרכזי של ה"קידוש", הלא הוא הקוגל המסורתי.

המשך בעמוד הבא

פרק איזהו נשך - ריבית, על מה ולמה

פרק "איזהו נשך" עוסק באחד מאיסורי התורה החמורים, הלא הוא איסור ריבית. אי"ה, בגליון זה ובשני הגליונות הבאים נעסוק בפרטים הקשורים לאיסור זה, כגון, קניה בתשלומים, מהות "היתר עסקה", "לא תהיה לו כנשה", "ריבית דברים", עשיית דבר מה על ידי הלווה כתמורה למתן ההלוואה, הלוואת במט"ח ועוד.

הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, ראש בית המדרש למגידי שיעור הדף היומי, הדגיש לפני רבני בית המדרש בדברי הפתיחה שנשא לפרק זה, כי להלכות ריבית מאפיין ייחודי שאינו קיים בהלכות רבות אחרות, כגון הלכות שבת. מצד אחד, הלכותיהם וסעיפיהם של שני נושאים אלו מרובים הם, מקורם הוא מדאורייתא וחז"ל הוסיפו עליהם איסורים וסייגים רבים. אולם, מצד שני, הלומד הלכה מסויימת מהלכות שבת, כגון, הלכות "מוקצה", אינו זקוק לשם כך לדעת מאומה על מלאכות אחרות, כגון, על מלאכת "קוצר", בעוד שבהלכות ריבית בסיס אחד מוביל לכל פרטי האיסורים, וממנו הם נובעים. לפיכך, במאמרנו זה נבאר את יסודו ובסיסו של איסור ריבית.

ריבית מדאורייתא

ש"י סב/סב ד"ה "לריבית", אולם, ב"עסקת מקח" אין איסור ריבית, ולפיכך, מן התורה רשאי, איפוא, המוכר להתנות עם הקונה, על תשלום ריבית מסויימת תמורת איחור בתשלום דמי המקח ("חיות דעת" סי' קס"ו ס"ק ד', ועי' בספר "תורת הריבית" פ"א אות ל"ב).

ב. הריבית היא קצוצה. היינו, גם ריבית הנגבית תמורת הלוואה, אסורה רק אם היא קצוצה [קצובה] מראש בין המלווה ללווה, ואינה מותנית במאומה, והמלווה יקבל את כסף הריבית בכל מקרה, ללא כל קשר למצבו הכלכלי של הלווה, או להצלחת העסקה עבורה הלווה נטל את המעות. אולם, אם המלווה סיכם עם הלווה על ריבית שאינה קצובה מראש, אלא מותנית בדבר כל שהוא, לא עברו הצדדים להלוואה זו על איסור ריבית.

ההבדל בין הלוואה להשכרה: לכאורה, יש לשאול, מדוע אדם רשאי להשכיר את נכסיו תמורת רווח, ואילו להלוות את ממונו תמורת רווח אין הוא רשאי? מדברי הראשונים עולה, כי התורה אסרה נטילת ריבית על הלוואה כדי להשליט הגינות בשוק העסקים, כלומר, התורה מעוניינת לאפשר סיכויי רווח והפסד זהים, פחות או יותר, לשני הצדדים בכל עסקה. לכן, כאשר נתבונן בהלוואה בריבית נמצא, כי בעסקה זו הרווח של המלווה קרוב מן הרווח של הלווה. שהרי, המלווה אינו נוטל על עצמו כל סיכון, מאחר שגם אם הלווה יאבד את מעותיו, חייב הוא לפרוע את הלוואתו. לעומת זאת, הלווה אינו בטוח כלל ועיקר שירוויח פרוטה כל שהיא מן הכסף שלו, ואף יתכן שהוא יאבדו בעסק ביט.

איסור ריבית בחפצים שכורים: אולם, המשכיר חפץ לחבירו נוטל על עצמו סיכון.

(1) [אמנם, לדעת חלק מן האחרונים, אם לאחר המכירה ביקש הלווה מן המוכר להאריך לו את זמן הפרעון תמורת התחייבות לתוספת ממון, תלוי הדבר במחלוקת. לדעת הרמב"ם, אין איסור מהתורה אלא בקצית ריבית בשעת נתינת ההלוואה בלבד, ואילו לדעת הראב"ד, מאחר שעסקת המכר נמכרה נמורה לפני בקשתו של הלווה, הארכת זמן התשלום מהווה עניין חדש, שדינו כהלוואה. עי' ברמב"ם הל' מלווה ולווה פ"ו הל' ג' ובראב"ד שם. ונקטו הראשונים בקידושין וא כראב"ד. ועי' שו"ע יו"ד סי' קס"ו סעי' ב'.]

לעילוי נשמת

מר **רחל מרים פלינט** ע"ה

בת הר"ר זאב יצחק ז"ל
נלב"ע ח' שבט תשל"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י ידידיו

הר"ר **יגאל פלינט** ומשפ' שיחיו כוכב יאיר
הר"ר **יעקב פלינט** ומשפ' שיחיו נחלים

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי זליכוב** ז"ל

ב"ר חיים הכהן ז"ל
נלב"ע ז' שבט תשכ"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י ידידיו

הר"ר **חיים זליכוב** ומשפ' שיחיו ת"א
הר"ר **אריאל זליכוב** ומשפ' שיחיו ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אריה לייב**

הפטקה ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע ו' שבט תשנ"ט

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

המשך מעמוד קודם

הפסד, הן מצד הפחת הנוצר לחפץ, והן משום שהחפץ עלול להאנס ברשות השוכר והמשכיר יאבדו כליל. הכלל העולה מדברי הפוסקים הוא, שהתורה בקשה למנוע עסקה, אשר צד אחד לה אינו נוטל על עצמו סיכונים כל שהם. לפיכך, משכיר המטיל אחריות כוללת על השוכר, היינו, שבהסכם השכירות נקבע, כי השוכר גם יהיה חייב בכל מקרה של אונס וכן בתשלום עבור הפחת הנגרם לחפץ השוכר, כולל פחת בערך החפץ, **עובר על איסור ריבית מן התורה**, שהרי המשכיר העמיד חפץ לרשות חבירו ללא נטילת סיכון כל שהוא על עצמו, ואף גבה ממנו תשלום עבור השכרה זו, ובכך הוא ביצע עסקה הנחשבת להלוואה, ועבר על איסור ריבית. [עי' בספר "תורת ריבית" פי"ג בירור הלכה ס"ק א' ויסוד הדין מהמשנה ע"א בדין צאן ברזל].

ריבית מדרבנן

כל האמור לעיל מתייחס לאיסור ריבית מן התורה. אולם, חז"ל העמיקו והרחיבו את האיסור כך, שלעולם לא יצטרך אדם להחזיר לחבירו סכום העולה על הסכום אותו קיבל ממנו. לפיכך, אסור להלוות "סאה בסאה", היינו, אסור לאדם להלוות לחבירו ק"ג אחד של עגבניות בתנאי שהלווה יחזיר לו כמות זהה של עגבניות. זאת, שמא מחיר העגבניות ביום החזרתן יהיה גבוה ממחירן בעת נתינתן, ונמצא שהלווה קיבל עגבניות בשווי של 10 שקלים, אך החזיר עגבניות בשווי של 11 שקלים. **כמו כן, אסור חז"ל תשלום בגין "המתנת מעות"**. ובהקשר לכך נאמר בפרקו הכלל המפורסם בשם רב נחמן: **"כללא דריביתא - כל אגר נטר אסור"**. על פי כלל זה נאסר על קונה לקבל הנחה תמורת תשלום מראש עבור רכישת חפץ. עסקה זו, אף שאינה אסורה מן התורה, שהרי זו "עסקת מקח" ולא "עסקת הלוואה", אסורה היא מדרבנן, שאסרו ליטול רווח בגין שהיית המעות אצל הזולת. **כללו של דבר, חז"ל ביקשו לעקור כל אפשרות להפקת רווחים על ידי בעל הממון תמורת שהיית כספו אצל חבירו.** [בנוסף לכך, יש איסורים נוספים מדרבנן, כגון, ריבית מוקדמת ומאוחרת, הערמת ריבית, ריבית דברים, ועוד אשר לא נגענו בהם ולא ביארנו אותם כלל]. **לסיים, מן הראוי להדגיש, כי המלווה בריבית עובר על שש מצוות "לא תעשה" מן התורה!** איסור הלוואה בריבית חל על המלווה והלווה, וכן על כל המשתתפים והמסייעים לביצוע העבירה, היינו, על הסופר שכותב את שטר ההלוואה, על הערב להלוואה ועל העדים שחותמים על השטר. לא זו בלבד, אלא גם מבואר בגמרא (ע"א א) **"שכל המלווה בריבית נכסיו מתמוטטין"**.

דף סב/א שנים שהיו מהלכין בדרך

מי קודם לחיבור למכונת החייאה?

סוגייתנו דנה בשני אנשים שהיו מהלכין במדבר אשר אין בו מים, וברשות אחד מהם כמות מים מועטה ביותר, המספיקה לאדם אחד בלבד, ואם הוא יחלוק עם חבירו במים, שניהם ימותו. לדעת רבי עקיבא, אדם העומד בפני מצב שבו עליו לבחור בין חייו לבין חי חבירו, מצווה על ידי התורה (ויקרא כה/לו): **"וחי אחיך עמך - חייד קודמין"**, וכפי שמסביר המהרש"א (בסוגייתנו) שהמלה "עמך" משמעה, **"שיהא הוא טפל לך"**. אולם, בן פטורא חולק עליו וסובר, שעל פי מידת חסידות מן הראוי שיחלוק את המים עם חבירו, והמקום ירחם עליהם ("יחמדת ישראל" להגאון רבי מאיר דן פלאצקי זצ"ל חלק העשין לדעת הרמב"ן אות נ"ב, וכן מבואר ב"מחנה חיים" חו"מ ח"ג ס"ג). להלכה, כתבו הפוסקים, שנתקבלה דעתו של רבי עקיבא (עיין שו"ת "חלקת יעקב" סי' ל"ג, ו"אגרות משה" יו"ד ח"א סי' קמ"ה, המבאר מדוע השמיט הרמב"ם דין זה).

אדם שפגש במדבר שני אנשים צמאים: בהקשר לכך יש לדון, כיצד ינהג אדם שיפגוש במדבר שני אנשים צמאים, וברשותו כמות מים שיש בה כדי לספק את צרכיו של אחד מהם בלבד. **מדברי סוגייתנו הוכיח החזון איש זצ"ל** (גליונות על חידושי רבינו חיים הלוי הל' יסודי התורה), שעליו לחלק את המים בין שניהם, למרות שברור כי עקב כך שניהם ימותו לאחר זמן מה, ואין הוא רשאי להעניק את המים לאחד מהם בלבד ובכך להציל אותו. זאת, על פי דברי רבי עקיבא האומר **שחיי**ו של אדם קודמים לחיי חבירו, היינו, רק כאשר חיייו שלו עומדים על הפרק, עליו להעדיף אותם על חיי חבירו, אך אין לאדם רשות להעדיף את חיי פלוני על חיי אלמוני.

(אולם, במקום אחר הוא מצדד שיש להעדיף ולתת מים אלו לאחד מהם, עיי' בחו"מ ליקוטים סי' כ').

אלא, שעדיין יש לדון, האם על בעל המים לחלק אותם בין שניהם, גם כאשר אחד מבין שני הצמאים הוא חולה אנוש, אשר גם אם ישתה מהמים לא יהיה בכך כדי להצילו ממיתה, אלא להאריך את חייו לזמן מועט, או שמא, עליו לתת את כל המים לאדם הבריא ובכך להצילו ולהחיותו.

שאלות דומות גם עומדות בפני הצוותים הרפואיים בבתי חולים. דוגמא לכך אנו מוצאים בספרו של הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג שליט"א (שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ז סי' ע"ב) בו הוא דן בשאלה שהופנתה אליו על ידי רופא יהודי, מנהל מחלקת טיפול נמרץ באחד מבתי החולים ביוהנסבורג שבדרום אפריקה.

מכונת החייאה חדישה ומשוכללת הובאה לבית החולים בו שירת הרופא. השימוש במכונה החדשה עזר להציל חי אדם רבים, ואף האריך את חייהם של חולים חשוכי מרפא. דא עקא, שהביקוש לטיפול במכונה זו היה גבוה מאד, המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

כמנהג אותם ימים, הכינו עובדי המטבח כמות אדירה של בצק שהוכנסה לקערה, או יותר נכון, לחבית אדירת ממדים, והניחו את הבצק בשמש החמימה כדי שתייבש. כעבור זמן מה, אמורים היו המומחים לפרוס רצועות דקות וארוכות מן הבצק, וכך נוצרו האיטריות שמהן הכינו את הקוגל המיוחל. **אותה שעה,** הניח החתן על אדן חלון חדרו את אחד הספרים שבהם למד, ושאף מלא ריאותיו אוויר בריא וצח, תוך כדי עינוו בספר.

זעקות הפועלים שנשאו את חבית הענק שבה היה הבצק, וקריאות העידוד של מנהל המטבח, עוררוהו משרעפיו, והחתן הביט בעניין רב בכמות הבצק הגדולה.

אותה שעה, התבונן גם תרנגול נמרץ בנעשה, וממחשבה למעשה, קיפץ אדום הכרובלת במלא מרצו אל מרכז העיסה, והחל מנקר בה במלא כוחו, תוך כדי השמעת קרקורים עזים.

החתן, שקע שוב בספרו, והנה, יצאה הכלה מן הבית והבחינה בקוגל ובתרנגול וחמתה בערה בה. ללא אומר ודברים אחזה הכלה בתרנגול המבוהל והטיחה את ראשו בקיר.

לאחר דקות מספר, נשא החתן את ראשו והבחין בתרנגול המת המוטל על הארץ. לשאלתו מה אירע לו, השיב אחד מעובדי המטבח, כי הכלה פרקה את זממה על התרנגול שניקר בקוגל.

בו ברגע החליט החתן בליבו "איני רוצה להנשא לה". לבו הרגיש ומידותיו הרחומות, לא יכלו לשאת את אכזריותה של הנערה, שבאה לידי ביטוי מוחשי לנגד עיניו.

מיד, סגר החתן את ספריו, חבש את בגדיו העליונים והפנה את פניו לבית המדרש. טובי הלומדים של העיריה שקועים היו באוהלה של תורה ואיש לא שם את ליבו אל ההלך שפסע רכות לעבר בימת בית הכנסת.

קופת הצדקה שניצבה על הבימה, היתה מלאה עדיין במטבעות שונים ששולשלו אליה בתפילת שחרית, והחתן החל מקריב את ידיו באיטיות לעבר הקופה.

איש עדיין לא הבחין. החתן קירב את הקופה אל קצה הבימה, פתח את המכסה של הקופה, ולפתע, השליכה ארצה.

הס השלך בבית הכנסת. תוך זמן קצר נדמו קולות המטבעות שהתגלגלו בחופזה על רצפת העץ, ועיני הכל ננעצו בהלך שהסתתר מאחורי הבימה. כעבור זמן לא רב, מצא את עצמו "היגנב" מציץ אל הרחוב מבעד לסורגים. כבכל קהילה מסודרת בימים ההם, גם קהילה זו, ייחדה חדר מסווגר על מנעול ובריה שיועד לטיפוסים מפוקפקים שנקלעו לקהילה וחוללו בה שמות.

שבת המלכה פרסה את כנפיה על העיריה, וגם על הגביר שהמתין זה זמן רב לחתנו שיתלווה אליו לבית הכנסת. **מחדר,** ראה האסיר את בני הקהילה הלבושים חגיגית, נכנסים בזה אחר זה אל בית הכנסת הסמוך. הדי קולות התפילה הגיעו לאוזניו, והוא התאמץ ככל יכולתו להשתתף בתפילת

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

ומאחר שלרשות הנהלת בית החולים לא עמד תקציב לרכישת מכונה נוספת, הורתה ההנהלה לצוות הרפואי, שלא לחבר חולים סופניים למכונה החדשה, כי אם חולים שהטיפול במכונה המשוכללת עשוי להבריאים, משום שבכל יום מגיעים לבית החולים חולים שניתן להבריאים, אך תפיסת המכונה על ידי חולים סופניים, עלולה לגרום למותם.

מנהל המחלקה, יהודי שומר תורה ומצוות שאל, אם מותר לו לציית להוראת ההנהלה, או שמא אין לו רשות לחשב חשבונו של עולם, אלא לחבר למכונה כל חולה, גם סופני, וה' הטוב ירחם על חולי עמו ישראל.

כאשר דנים בשאלה קריטית זו יש להבהיר נחרצות, כי חובה קדושה מוטלת על כל אדם להציל כל חולה, גם סופני, ולו כדי להאריך את חייו אפילו למשך זמן קצר ביותר. אלא, שעלינו לברר אם קיים סדר עדיפויות לגבי אנשים בעלי סיכויים שונים לתוחלת חיים. כלומר, כאשר לפנינו שני אנשים בריאים למדנו, כי אין להעדיף את חיי אחד מהם על חיי חברו, אך יש לברר אם כך יש לפסוק גם כאשר מדובר בחולה סופני ובחולה המסוגל להבריא ממחלתו.

הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג שליט"א הכריע, כי הנהלת בית החולים צודקת בהוראתה, כדברי הפוסקים שכתבו (י"פרי מגדים" א"ח סי' שכ"ח, "משבצות הזהב" סי' א' ועוד) לגבי מקרים שונים, כי אם יש אפשרות להחיות חולה אחד בלבד, אזי יש להחיות את החולה שיחיה שנים רבות לאחר ההצלה. ומאחר שלפי הנתונים שהוצגו בפניו, **בכל יום** מגיעים לבית החולים בני אדם, אשר ניתן להציל את חייהם ולהבריאים על ידי הטיפול במכונה, לפיכך, גם אם המכונה פנויה לזמן מה אין לחבר אליה את החולה הסופני, מפני **שאסור יהיה** לנתק ממנו כאשר הוא מחובר אליה, וברור הדבר שעל ידי כך ימות החולה שאינו סופני שבוודאי יגיע באותו יום לבית החולים.

דף סד/ב המלוה את חברו לא ידור בחצרו

גביית עמלות מלווים בגמחי"ם

בסוגייתנו מבואר, שהמלווה אינו רשאי להתנות את מתן ההלוואה בקבלת טובת הנאה מן הלווה, גם אם הלווה אינו מפסיד מכך מאומה, וכגון, אסור למלווה להתנות את מתן ההלוואה בהיתר של הלווה לדור בדירתו הריקה, גם אם דירת הלווה אינה עומדת להשכרה. התנייה זו אינה אסורה מן התורה, שהרי הלווה אינו מוציא מאומה מכיסו ואף אינו מפסיד מכך, מאחר שהדירה אינה עומדת להשכרה, אך התנייה זו נחשבת ריבית מדרבנן, שאסור להתנות את מתן ההלוואה תמורת רווח, גם כאשר אין הלווה מפסיד מכך.

מזה שנים רבות ניצבת ועומדת על שולחנם של גדולי הפוסקים שאלה עדינה ומורכבת, אודות מנהלי קרנות של גמחי"ם, הדורשים מהלווה לשלם להם עמלה מיוחדת כהשתתפות במימון הוצאותיו הקבועות של הגמ"ח, כגון, דמי שכירות, חשמל, וכדומה. לשאלה זו קודמת הנחה ברורה ומוסכמת על הכל, כי המלווה רשאי לדרוש מן הלווה את עלות שטר ההלוואה ואת שכר הסופר שכותב את השטר, שהרי תשלום זה מיועד עבור הלווה עצמו, כפי שהוא בעצמו משלם את הוצאות נסיעתו לבית הלווה, ואין בכך לא ריבית ואף לא אבק ריבית.

נידון זה, לגבי גביית עמלות, נראה פשוט, לכאורה, מאחר שהעמלות מיועדות להשתתפות בהוצאות הגמ"ח, ואין מנהלי הגמ"ח נוטלים לעצמם כל רווח, ואין כל עילה לאסור על גביית עמלות אלו. אלא, שלאחר עיון מדוקדק בסוגיה זו, ניתן להבחין בחילוק ברור בין תשלום עבור שכר הסופר, לבין עמלה הגנתית כהשתתפות במימון הוצאותיו הקבועות של הגמ"ח. שכן, שכר הסופר לא היה בא לעולם לולא היה הלווה מבקש לקבל הלוואה, ולפיכך, עליו לשלם את ההוצאות הישירות הנגרמות מבקשתו. לעומת זאת, דמי השכירות של הגמ"ח אינם הוצאה ישירה בגין הלוואה מסויימת, כי אם הוצאה קבועה שאינה תלויה במספר הלווים בכל חודש. הנידון המונח לפנינו, איפוא, הוא האם **דרישתו ההוגנת והצודקת** של מנהל הגמ"ח, שהלווים ישלמו עמלה כדי לממן את הוצאותיו הקבועות, יש בו משום אבק ריבית.

לכאורה, נידון זה תלוי במחלוקת הפוסקים שנחלקו במקרה הבא. ראובן ושמעון נפגשו כדי לסכם ביניהם שני נושאים נפרדים. א. שמעון ביקש לקבל הלוואה מראובן. ב. שמעון ביקש מראובן ללמד את בנו תמורת שכר. ראובן הסכים לשתי הבקשות, וסיכם עם שמעון, כי שכרו כמלמד ייגבה מהרווחים אשר יופקו על ידי שמעון מכספי ההלוואה. מדין תורה, אין בכך כל איסור, שהרי גם אם ראובן לא היה מסכים להלוות כסף לשמעון, עדיין היה שמעון מפקיד בידיו את בנו ללמדו תורה תמורת שכר זהה לזה שסוכם ביניהם עתה. אלא שנחלקו הפוסקים, אם **כריכת התשלום וההלוואה כאחד** אסורה משום אבק ריבית. לדעת המב"י (נש"ת ח"א סי' ו' עיי"ש שדן במקרה דומה) אין הדבר אסור. אולם, לדעת הרמ"א (יו"ד סי' קס"ו סעי' ג') יש בכך משום אבק ריבית מדרבנן.

מעתה, ההכרעה אם לאסור או להתיר את גביית העמלות על ידי מנהלי הגמחי"ם תלויה, לכאורה, במחלוקת זו. שכן, לדעת המב"י המתיר לכרוך תשלום צודק עם ההלוואה, אין כל איסור להתנות את מתן ההלוואה בתשלום עמלה להוצאות המשך בעמוד הבא

הציבור.

החתן עמד בדביקות והתנועע במרץ עם קולות שירת "לכה דודי" שבקעו מבית הכנסת, כאשר הוא חש כי זוג עיניים בוערות נעוצות בו.

מן העבר השני של הסורגים, עמד הגביר, ה"שווער", המום ונדהם כולו. עיניו הרושפות איימו להפוך את החתן לגל עצמות. בושות שכאלו. מאן דהוא שהבחין כי הגביר מחפש את חתנו, חיבר מאורע למאורע והבין כי החתן המהולל, הוא הוא הגנב המושחת.

במוצאי שבת סולק ה"גנב" מן העיירה בבושת פנים, כאשר הכל מהללים ומשבחים את מזלו של הגביר ובתו, שלא נישאה לגנב פוחח שכזה.

בגפו יבוא, בגפו יצא. ה"חתן" שב אל בית הוריו הנדהמים, ששמעו מפיו את דבר המעשה, כאשר הוא מסביר להם, כי לא עלה על דעתו לבייש בת ישראל, ולפיכך, העמיד פנים כגנב, ובלבד שלא להכלים את פניה!!!

חלפו שנים, וה"חתן הגנב" התפרסם בעולם היהדות **כרבי העשיל מקראקא זצ"ל**, רבם של הש"ס, ה"חולת שבעה", ורבים מגדולי הפוסקים שלאחריו.

לאורם נלך. גדולי הדורות הנחילו לנו במעשים את הדרך הראויה לילך בה, לעידון המידות ולהתחשבות בזולת.

בברכת התורה
העורך**דברי חכמים**

דף נט/א שערי דמעות לא ננעלו

מנעול בדלת פתוחה מדוע?

אומרים בשם הרה"ק ר' מנדלי מקוצק זצ"ל שהיה תמה, אם שערי דמעות אינם ננעלים אם כן מדוע כלל הותקנו שערים ומדוע אף הושמו מנעולים בבריהיהם?

אלא השיב, שערים אלו נועדו לדמעות השוטים המוגרות על דברי שטות. כאשר מתקרבות אל השערים דמעות אלו, ייסגרו השערים וינעלו המנעולים...

עונג שבת
פרשת בא

ה"חדש הזה לכם" (יב/ב)

•מדוע נשים אינן מקדשות את הלבנה
•יש לקרוא בכל ספרי התורה שבבית הכנסת

•ולא יראה לך חמץ" (יג/ז)

•דינו של קמח שנברו בו עכברים
•מכירת חמץ לגויה הנשואה ליהודי
•למען תהיה תורת ה' בפיך" (יג/ט)

•מחאתו של הגרע"א נגד מעבדי העורות

•"ושמרתם את המצות" (יב/ז)

•כתיבת שם על חבילת המצות

על נושאים אלו ועוד רבים אחרים תוכל

לקרוא בספרי "מאורות הדף היומי" ג'

חלקים עם מפתחות לפרשת השבוע

ניתן להשיג בחנויות הספרים

להזמנות חייג:

03-61-60-657

המעוניינים להשתתף בהוצאת הגליון לאור להנצחת יקיריהם ולעילוי נשמתם, נא לפנות:

03-61-60-657

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471

טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות

הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

נספחות הפצה בחו"ל

אנגליה: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997

בלגיה: הר"ר יעקב סנדרוביץ 0475-263759

צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301

מדינת ישראל: מושפי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880

מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

באמצעות חברת

ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי"

בעברית או באנגלית מידי שבוע בדואר

לפרטים נא לפנות לטל. 718-253-6218

1500

למעלה מ 1500
נושאים הלכתיים
אקטואליים בספרי
מאורות הדף היומי
- ג' חלקים

03-61-60-657

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה

לעילוי נשמת

מרת

יידל עליזה מי-זהב ע"ה

בת הר"ר מאיר ז"ל נלב"ע כ"ז טבת תשמ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בניה ידידינו הר"ר

מנחם מי - זהב, גבריאל

מי - זהב, אוריאל מי - זהב

ומשפחותיהם שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ראובן גומבו** ז"ל ב"ר צבי ז"ל

וזוג' מרת **פראדל גיטל** ע"ה

ב"ר שמואל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

אבי מורי הר"ר

אלתר יוסף מאירוביץ ז"ל ב"ר זאב

ז"ל נלב"ע י"א שבט תשל"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו הר"ר **אברהם זאב מאירוביץ**

ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **חנה פיגא גוטסגנדה** ע"ה

בת הר"ר בנימין דוד ז"ל

נלב"ע ג' שבט תשמ"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י נכדה ידידינו

הר"ר **שאוול חסדיאל** ומשפ' שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **אפרים צבי רימל** ז"ל

ב"ר יצחק מאיר ז"ל

נלב"ע ט' שבט תשל"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הר"ר **יוסף מאיר רימל**

ומשפ' שיחיו נווה צוף

המשך מעמוד קודם

הגמ"ח. אולם, לדעת הרמ"א, האוסר כריכת תשלים כל שהוא עם ההלוואה, אסור הדבר [ע"י "נקודות הכסף" ק"ס ס"ק כ"ד, מדוע אין הדין כן במכירת חפץ, שלכו"ע מותר להתנות את ההלוואה במכירת החפץ].

אולם, בעל ה"מנחת יצחק" פסק, כי אין כל איסור בדבר, משום שדברי הרמ"א קיימים ועומדים כאשר נגרמת הנאה כל שהיא למלווה, כגון כאשר המלווה מלמד את בנו של הלווה, שבפועל הוא מקבל משכורת לפרנס את ביתו, ואזי יש לדון אם כריכת תשלים צודק והוגן עם ההלוואה, נחשבת כאבק ריבית. לעומת זאת, מנהלי הגמ"ח אינם נהנים במאומה מן העמלות שמשלמים הלווים, וממילא כלל אין להחשיב זאת כריבית. בנוסף לכך, הוא מציין את ההלכה הקובעת, שלצורך מצווה אין איסור ריבית מדרבנן (שו"ע יו"ד סי' ק"ס סעי' י"ח), ואם כן הרי לנו סברה נוספת להתיר מקרה זה.

הוראת הגר"ח זוננפלד זצ"ל לגמ"ח "שערי חסד": מעניין לציין, כי גמ"ח שערי חסד שאל בזמנו את הגר"ח זוננפלד זצ"ל, אם הוא מתיר להם לגבות עמלות מן הלווים לצורך תשלום הוצאות הגמ"ח, ומאחר שהוא התנגד לכך, אין הם גובים עמלות עד עצם היום הזה. **מן הראוי להדגיש,** כי גם הגובים עמלות, אין להם לגבות עמלות לפי סכום ההלוואה, שכן, הדבר דומה לריבית. כמו כן, אין להצמיד את תשלום העמלות לתשלום החזרי ההלוואה, אלא יש לשלמו בתשלום נפרד, כדי להרחיק עד כמה שניתן את האפשרות שתשלום העמלות יראה כריבית על ההלוואה ("ברית יהודה" פ"ט ס"ק י"ג).

דף סה"א אין מרבין על המכר

מכירה בתשלומים

משנתנו עוסקת במכירה בתשלומים, וקובעת, כי אם אדם מבקש לרכוש חפץ בתשלומים, אסור חז"ל על המוכר לגבות ממנו מחיר גבוה יותר בגין אותו חפץ, למרות שמדאורייתא אסורה לקיחת ריבית בעסקת הלואה בלבד ולא בעסקת מכירה. גזירת חז"ל על איסור ריבית גם בעסקאות מכר נובעת מכך, שהמחיר הגבוה בגין מכירת החפץ בתשלומים כולל בתוכו מרכיב ממוני עבור הזמן שסכפו של המוכר, שהחפץ כבר נלקח ממנו, נמצא אצל הקונה.

אולם, אם למוצר מסויים אין ערך קבוע בשוק, ומחירו נע בין 600 ש"ח ל - 620 ש"ח, רשאי המוכר למכור את החפץ ב - 600 ש"ח במזומן וב - 620 ש"ח בתשלומים. זאת, משום שכאשר במקומות מסויים גובים 620 ש"ח תמורת החפץ, אין מכירתו בתשלומים בסכום זה ניכרת כריבית. אמנם, על המוכר להקפיד שלא לומר לקונה במפורש "אם תשלם במזומן הסכום הוא כך וכך, ואם תשלם בתשלומים תאלץ לשלם יותר, אלא, עליו לנהוג בחכמה ולא להדגיש זאת (שו"ע יו"ד סימן קע"ג סעיף א' וס"ס). אחת הדרכים העומדות בפני המוכר להימנע מאיסור ריבית במכירה בתשלומים היא, לנקוב במחירו של החפץ בתשלומים בלבד, ומעתה, כמובן, רשאי המוכר למכור במזומן במחיר זול יותר.

משום כך, גם אין לבצע רכישה בתשלומים במחיר גבוה, כאשר על החפץ או על כרזה בחנות נקוב מחירו הנמוך של החפץ בתשלום במזומן, כל זאת כדי שלא יבלטו התשלומים כריבית (ע"י ב"תורת ריבית" פ"ח ס"ק ו' להר"י הרש"ל וחתנו הר"י הרש"ק).

רכישת כלי רכב ב"ליסינג": אחת הרכישות בתשלומים הנפוצות בימינו, היא רכישת כלי רכב ב"ליסינג". בעסקה מסוג זה, הקונה מקבל לידיו את המכונית החדשה מיד לאחר החתימה על הסכם ה"ליסינג", ובמשך תקופה ארוכה, [כפי שנקבע בהסכם] החברה גובה ממנו תשלומים חודשיים, המסתכמים בסכום העולה באופן ניכר על מחירו המקורי של כלי הרכב.

לכאורה, שיטת מכירה זו אסורה, שהרי כל תשלום חודשי כולל סכום מסויים של ריבית. אולם, עיון בפרטי חוזה ה"ליסינג" מלמד, כי המכונית אינה עוברת לבעלות הקונה אלא לאחר סיום כל התשלומים. לפיכך, חלק מן התשלום החודשי המועבר לחברה הינו עבור שכירת כלי הרכב, וחלקו האחר נועד לתשלום על חשבון מכירה המקורי של המכונית ולכן אין התשלום החודשי נחשב כריבית. אמנם, יש להדגיש, כי בחוזה ה"ליסינג" עלולים להימצא סעיפים שונים הנוגעים לאיסורי ריבית, הדורשים שאלת רב [כגון בסוג האחריות על הרכב, כמבואר בקטע לעיל] (ע"י שו"ת "מנחת יצחק" ח"ד סי' כ'). לאותם אנשים המבקשים בכל זאת לקנות בתשלומים, הציעו הפוסקים לעשות זאת על ידי "היתר עסקא" (מהר"ם ש"י"ק יו"ד קס"ג) שנוסחו שונה כמובן מהנוסח המקובל לגבי הלוואות בבנקים. מהו היתר עסקא, מי תיקן אותו וכיצד הוא פועל? על כך בגליון הבא בעז"ה.